

VLASNICI TRATA NA OTOKU HVARU
OD GODINE 1787. DO 1860.

Ivo Kasandrić

Ribolovom velikim mrežama potegačama (tratama) na otoku Hvaru bio je odavnine razvijen. Da bi se ribolov obavljao tim mrežama, treba imati, pored velike mreže, još dva do tri broda sa ostalom potrebnom opremom, što iziskuje veća novčana sredstva. Vlasnici mreža potegača bili su stoga imućniji građani. Taj se društveni sloj razvio u XVI st., ali o njemu cjelovitih podataka iz prošlosti nemamo mnogo.

Prvi popis vlasnika trata sa otoka Hvara poznat nam je tek iz godine 1787. Te je godine ukupno bilo 23 takova ribara.¹ Znamo za još jedan popis vlasnika trata iz godine 1806. kada je bilo 24 takova ribara,² te za popis od 27 vlasnika velike mreže potegače iz godine 1848.³ Na koncu, poznata su nam do sada bila još i imena 31 vlasnika takove mre-

¹ Hvar — Papafava, dr Kalafati, Jakov Boglić i gospoda Raffaelli, Hure.

Stari Grad — Vinko Gelineo, Anzolo Stalio, Nadalin Biankini, Petar Stalio i Petar Gelineo.

Jelsa — Mihovil Radovani, Petar Angelini, braća Duboković, Antun Dančević, Matija Angelini, Rita ud. Koludrović, Splivalo, Gamulin, Pavao Angelini i Dominik Koludrović.

Vrboska — Braća Beritić, Dominik Boglić, nasljednici Boglić, kapetan Petar Buratović.

Grga Novak — Građa za gospodarsku povijest Hrvatske. Dokumenti za povijest ribarstva . . . , Svezak I, JAZU, Zagreb 1952.

² Niko Duboković Nadalini — Nekoliko podataka o lovu na plavu ribu na otoku Hvaru, Braču i Visu — Bilten historijskog arhiva komune hvarske br. 5—6, Hvar 1963.

³ Hvar — Luka Banjoš pok. Luke, Luka Banjoš pok. Prošpera, Mate Novak Batina, braća Barbarić pok. Domenika, Justina Mengula ud. Domenika, Nikola Vučetić pok. Nikole, Ivan Domančić, Šimun Vučetić pok. Stjepana, Ivan Fio, Andrija Vučetić, Nikola Banjoš pok. Prošpera.

Stari Grad — Jakov Dulčić pok. Marina, Nikola Šnjurević, Vinko Vlahović Matin, Mate Vlahović pok. Vinka.

Jelsa — Braća Radovani pok. Ante, Kuzma Gamulin i Kuzma Gamulin pok. Nikole.

Vrboska — Braća Boglić, Nikola Fabrio pok. Antuna, Antun Beritić pok. Luke, Nikola Ružević pok. Antuna, Ivan Fabrio Antunov, Petar i Fabijan Beritić, Domenik Kupareo, Juraj Bojanić pok. Antuna i Antun Bojanić Jurjev, Juraj Boglić pok. Andrije.

Isto kao pod 1).

že iz godine 1860.⁴ Ti podaci obuhvaćaju navedene ribare iz svih glavnih otočkih ribolovnih centara: Hvara, Starog Grada, Jelse i Vrbovske.

Međutim, nedavno su nađeni podaci o vlasnicima velikih mreža po-tegača iz godine 1835. i 1839. za mjesto Hvar i iz godine 1839. za mjesto Jelsu, pa s obzirom na njihovu važnost za gospodarsku povijest otoka Hvara smatramo da je potrebno objaviti njihova imena:

Mjesto Hvar — Vlasnici trata bili su godine 1835.: Prošper Banjoš, Šimun Fio, Nikola Vučetić pok. Nikole, Šimun Vučetić pok. Stjepana, Petar Marković pok. Nikole Veli, Juraj Novak pok. Tome, Ivan Fio, Domenik Mengula, Andrija Vučetić pok. Jurja, Spiro Tocilj pok. Gustava, Franjo Mengula, Petar Marković pok. Nikole Mali, Domenik Tocilj i Juraj Miličić pok. Josipa. Od svih njih po dvije mreže imali su samo Prošper Banjoš i Ivan Fio, dok su svi ostali ribari imali samo po jednu mrežu. Vlasnici trata bili su godine 1839.: Domenik Tocilj pok. Gašpara, Šimun Fio pok. Lovre, Antun Banjoš pok. Prošpera, Petar Marković pok. Nikole Mali, Jakov Carić Grgurev, Franjo Mengula pok. Jurja, Domenik Mengula pok. Ivana, Andrija Vučetić pok. Grgura, Nikola Vučetić pok. Nikole, Petar Marković pok. Nikole Mali, Domenik Marković pok. Nikole, Kuzma Novak pok. Jakova, Mihovil Vučetić pok. Ambra, Lujo Bibić pok. Antuna, Andrija Kuzmanić pok. Grgura, Luka Banjoš pok. Prošpera, Ivan Vučetić pok. Jakova.

Mjesto Jelsa — Vlasnici trata bili su godine 1839.: Bartul Gamulin Kuzmin, Antun Gamulin Kuzmin, Josip Gamulin Nikolin, Nikola Radovani, Juraj Miličić pok. Josipa, Juraj Novak pok. Tome.

Prema tome godine 1835. g. u mjestu Hvaru bilo je 14 vlasnika trata, a godine 1839. 17 takovih ribara. Jelsa je godine 1839. imala 6 vlasnika trata.

Premda prednji podaci, nažalost, ne obuhvaćaju takove vlasnike uvijek za sva mjesta, pa prema tome nisu potpuni, ipak i pored toga oni nam približno pokazuju kretanje razvoja tih ribolovnih sredstava za plavu ribu na otoku Hvaru u razdoblju od godine 1787. do godine 1860, tj. za vrijeme od sedamdeset i tri godine.

Mjesto Hvar je godine 1787. imalo 5 vlasnika trata, a devetnaest godina poslije (1806.) isto 5 takova ribara. Nakon dvadeset i devet godina broj se tih ribara gotovo potrostručio, jer ih je godine 1835. bilo 14, a četiri godine kasnije (1839.) bilo je 17 vlasnika trata. To je do sada uopće najveći poznati broj vlasnika trata u mjestu Hvaru, jer već deset godina kasnije (1848.) u Hvaru imamo 11 takovih ribara, a godine 1860. 13 vlasnika trata.

U Starom Gradu bilo je godine 1787. 5 vlasnika trata, a 1806. i 1848. po 4 takva ribara, dok godine 1860. znamo samo za 1 vlasnika trate u Starom Gradu. Ti nam podaci pokazuju, da u ovom mjestu nije bilo

⁴ Hvar — Nikola Vučetić, braća Vučetić pok. Andrije, Luka Banjoš pok. Prošpera, Matija Novak pok. Stjepana, Antun Barbarić, Lovro Fio, Šimun Marković pok. Dujma, Dujam Marković, Nikola Banjoš pok. Prošpera, Petar Marković Sabuher, Justina ud. Mengula, Šimun Fio i Dominik Marković.

Isto kao pod 1).

U bilješkama pod 1), 3) i 4) navedeni su vlasnici trata prema matičnoj luci u kojoj su držali mrežu i brodove bez obzira na mjesto njihovog prebivanja.

⁵ Arhiv Kasandrić — Spisi ribarstvo.

mного takovih ribara i da je njihov broj kroz 63 godine bio skoro isti, te da su gotovo nestali početkom druge polovice prošlog vijeka.

U *Jelsi* nalazimo u godini 1797. 9 vlasnika trata, a 1806. 11 takovih ribara. Te godine stoga u *Jelsi* ima najviše vlasnika trata, jer nam kasniji podaci ukazuju da se je njihov broj stao smanjivati. Tako godine 1839. imamo 7 vlasnika trata, a devet godina kasnije (1848.) 3 takva ribara. Koncem tog razdoblja (1860.) broj se tih ribara opet povećao na 7.

U *Vrboskoj* kao i u *Hvaru* u početku tog razdoblja nalazimo manji broj vlasnika trata nego na kraju razdoblja: godine 1787. takovih ribara u *Vrboskoj* ima samo 2, dok ih je godine 1806. bilo 4, a 1848. više nego dvostruko, tj. 9 vlasnika trate. Na koncu tog razdoblja, 1860, u *Vrboskoj* imamo 10 takova ribara.

Stupanj rentabiliteta velikih mreža potegača u mnogome zavisi od proizvodnosti mora, a njegova je proizvodnost veoma promjenljiva i to kako u pogledu pojedinih lovišta tako i u pogledu godina u kojima se obavlja ribolov, jer je dobro poznato da je bilo godina obilnog ulova, kao i godina slabog i neznatnog ulova plave ribe. Smanjivanje naizmjenično bogatih i mršavih razdoblja ulova ribe, kao i mijenjanje učestalosti ribe na pojedinim lovištima glavni je razlog neujednačenosti broja vlasnika velikih mreža potegača u pojedinim godinama na otoku *Hvaru*. Uslijed toga se ovaj sloj pučkog staleža, osim manjeg dijela koji se bavio više preradom i trgovinom ribe, nije nikada značajnije obogatio. Naime, mnogi od njih često su trošili i potrošili ono što su ranije bili stekli ribolovom, pa su mnogi takovi ribari, zbog dugotrajnog slabog ulova, i potpuno propali.

Nesigurnost ribara na plavu ribu naročito je pogadala one vlasnike trate koji su pripadali drugim profesijama ili bivšem patricijatu, te nisu izravno sami sudjelovali u ribolovu na plavu ribu. Tako su npr. godine 1787. vlasnici trata u *Hvaru* bili *Dr Kalafati* i obitelj *Raffaelli*, u *Starom Gradu* *Anzolo Stalio*, *Petar Stalio* i *Nadalin Biankini*, a u *Jelsi* *Petar*, *Pavao* i *Matija Angelini*, te *Antun Dančević*. Prvu dvojicu tih vlasnika trate iz *Hvara*, te *Nadalina Biankinia* i *Petra Stalia*, devetnaest godina kasnije (1806.) ne nalazimo više u popisu vlasnika trata, kao ni *Petra*, *Pavla* i *Matiju Angelinia*, te *Antuna Dančevića* u popisu iz godine 1839., dok *Anzola Stalia* nema više u popisu vlasnika trata iz godine 1848.

Godine 1806. nalazimo u popisu tih ribara *Martina Gazzara* iz *Hvara* i *Petra Gelineo-Bervaldia* iz *Starog Grada*. Te vlasnike trate, međutim, ne nalazimo kasnije da se bave tom djelatnošću — *Marin Gazzari* u godini 1835., a *Petar Gelineo-Bervaldi* u godini 1848.

Pojedini vlasnici trata ulagali su kasnije svoj stečeni kapital u druga unosnija privredna poslovanja, a osobito u pomorstvo. To je osobito bio slučaj sa vlasnicima trata iz *Starog Grada*, pa i jednog dijela iz *Jelse*, u kojim je mjestima brodarstvo u XIX st. bilo postiglo snažan uspon.